

Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana

El 28 de març de 2015 es compleixen 500 anys del naixement de Teresa de Jesús, fundadora del Carmel descalç.

La seva obra escrita va merèixer, des del primer moment, nombroses edicions, moltes de les quals es publicaren a Barcelona.

La singularitat de la vida i obra de Teresa de Jesús va obtenir molt aviat el reconeixement per part de l'Església catòlica, i el 12 de març de 1614 se celebrà a Roma la seva beatificació.

A Barcelona i les altres capitals catalanes on s'havia establert el Carmel descalç se celebraren grans festes populars i religioses, on s'involucrà tota la ciutat. El jurista i mecenes Josep Dalmau convocà un certamen literari en honor de Teresa de Jesús. La relació detallada fou compilada pel mateix Dalmau, i publicada el 1615, enguany fa quatre-cents anys.

Els convents de l'Orde aplegaren bones biblioteques, que s'enriquieren encara més amb les donacions de diferents benefactors. L'Orde també va treballar a Barcelona en el sector editorial i tipogràfic en els segles XVIII i XIX, a través de la Impremta dels carmelites descalços, i de la Fàbrica de Fosa de lletra d'impremta.

La ràpida extensió de l'Orde a casa nostra comportà la construcció d'una colla d'esglésies i convents aixecades segons l'austeritat i precisa normativa arquitectònica de l'Orde, que ha estat força estudiada, i la tasca dels tracistes carmelites descalços va estendre's en moltes ocasions a altres construccions religioses i laiques. La Biblioteca de Catalunya compta amb una obra extraordinària fins ara mai exposada, una traça en pergami de fra Josep de la Concepció, recentment restaurada.

La primera fundació del Carmel descalç masculí a Catalunya va ser el convent de Sant Josep de Barcelona (1586), on avui dia es troba el mercat de Sant Josep de la Boqueria, mentre que les religioses arribaren poc després, el 1588.

Durant la guerra civil, i sota la direcció de Jordi Rubió, la Biblioteca de Catalunya va reunir i posar fora de l'abast del vandalisme i la destrucció el patrimoni escrit i part del mobiliari del convent de les descalces de la Immaculada Concepció, destruït durant el conflicte, i que estava situat a l'actual plaça Vila de Madrid.

Mercè Gras Casanovas. Arxiu dels carmelites descalços de Catalunya i Balears.

1. Les obres de Teresa de Jesús publicades a Barcelona

- Teresa de Jesús, *Los libros de la madre Theresa de Jesús, fundadora de los monesterios de monjas y frayles carmelitas descalços*. Barcelona: a costa de Raphael Nogués, 1606. 14-II-118
- Teresa de Jesús, *Auisos espirituales*. Barcelona: por Pedro Lacauallera, vendense en su empremta, 1635. 15-IV-62/28.
- Teresa de Jesús, *Avisos espirituales*. Barcelona: en casa de Cormellas, por Tomàs Lorient, a costa de Jacinto Ascona, Iuan Terresanches, y Iuan Pablo Martí..., 1695. 14-IV-31.
- *Ofrecimiento y avisos de nuestra madre Santa Teresa y cautelas de nuestro padre San Juan de la Cruz*. Barcelona: [s.n., ca. 1750]. SJC 45.
- Teresa de Jesús, *Obras*. Barcelona: en la Imprenta de los Padres Carmelitas Descalços, [1724 o post.]. 15-III-15.
- Teresa de Jesús, *Obras de la gloriosa Madre Santa Teresa de Iesus fundadora de la Reforma de la Orden de Nuestra Señora del Carmen de la Primera Observancia*. En Barcelona: en casa de Rafael Figueró : a costa de Jacinto Escona y Iuan Terresanches ..., 1680. 1-II-45.
- Estampes xilogràfiques religioses i profanes de la impremta Abadal. Matriu MX 208.
- Estampes xilogràfiques religioses i profanes de la impremta Abadal. Matriu MX 389.

2. Teresa de Jesús: dels altars a la poesia

- Dalmau, Josep. *Relación de la solemnidad con que se han celebrado en la ciudad de Barcelona las fiestas a la beatificación de la madre Santa Teresa de Jesús, fundadora de la reforma de frayles y monjas de Nuestra Señora del Carmen de los Descalços... Van añadidas todas las fiestas de las otras ciudades de Cathaluña...* Barcelona: Sebastián Matevad, 1615. 16-I-87.
- Reconstrucció tridimensional del "Sonet en forma de laberint" de Francesc Vicent Garcia, rector de Vallfogona, interpretant les instruccions del poeta, en la *Relación...* de Josep Dalmau (1615). Recreació d'Albert Domènech.
- Ms. 80. Curiositat catalana o Recreo i jardí del Parnàs [44] F. 19 (p. 33) [Francesc Vicent Garcia]. "Soneto en forma de laberinto". Inc.: "Tanta temor, Teresa, tanta pena" [90] F. 67-68 (p. 122-124) [Francesc Vicent Garcia]. "A las figas que, per manament de son confessor, feia a

Christo, nostre senyor, la mare santa Theresa de Jesús. Dècimas". Inc.: "A la sombra de l'honor".

- Manuscrit 1378. *Recreo i jardí del Parnàs i muses catalanes*
- [232] F. 122v-123 [Francesc Vicent Garcia]. "A ma mare santa Teresa". Inc.: "A la sombra de l'honor". [404] F. 185v-186 [Francesc Vicent Garcia (atribució dubtosa)]. "A una dona que en la iglésia de Toledo perdé un tapí, digué lo y havia pres santa Theresa y, havent-lo trobat, lo tirà al cap de la santa". Inc.: "Dexa't ya de llastimar".
- *Beatae Virginis Teresiae vitae, virtutum ac miraculorum relationes ... Paulo papae V per Sacrae Rotae auditores deputatos factae ad solemnem canonizationem*. Barcinonae: apud Stephanu[m] Liberós ..., 1621. 16-II-11.
- Estampes xilogràfiques religioses i profanes de la impremta Abadal. Matriu MX 373.
- Estampes xilogràfiques religioses i profanes de la impremta Abadal. Matriu MX 329.

3. El Carmel descalç català en la cultura catalana

- Solís, Antonio de, 1610-1686, *Historia de la conquista de México, poblacion y progressos de la America Septentrional, conocida por el nombre de Nveva España / escribiola don Antonio de Solis ...* Barcelona : en la impremta de los PP. Carmelitas descalzos, 1766. A 96-Fol-487.
- Antonio de San José, Fray *Compendium salmanticense : in tres tomos distributum : universae theologiae moralis quaestiones brevi ac perspicuo stylo complectens ad sanioerem doctrinam, melioremque methodum prae antiquo cursu reda*. Barcinone [i.e. Barcelona] : apud Regiam in Excalceatorum Carmelitarum, 1817. 24-8-1756.
- José de Jesús, *Quatro quaresmas continuas reducidas a una: predicadas en la santa iglesia metropolitana ... de Tarragona ... por el P. Fray Joseph de Jesus ...* ; Barcelona : en la impremta de los Padres Carmelitas Descalzos, 1725. 15-VI-33.
- Antoni de Sant Maties, *Carta a la Hermana Maria, carmelita, sobre la manera de fer oració*; en català. Barcelona, 16 de febrer de 1650. Ms. 4164.
- *Francesc del Santíssim Sagrament, Instrucció breu i útil per los cuiners principiants segons lo estil dels carmelites*

descalços: receptari de cuina conventual del segle XVIII, a cura de M. Mercè Gras i A. Borrell, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

- [Glorificació de santa Teresa de Jesús]
Dibuix: tinta, aiguada, tons sèpia.
Entre 1775 i 1800. II (f). 1 BC R.E. 27739.
- Francesc del Santíssim Sagrament, "Instrucció breu per los cuyners princians segons lo estil dels Carmelitas Descalcos, a fi que qualcevol per poca pràctica que tinga puga desmpeñar qualcevol cuyna de la província, compost per lo hermano Francisco del Santíssim Sagrament, cuyner del convent de Sant Josep de Barcelona". Barcelona, [principis s. XIX]. Ms. 55.
- Estampes xilogràfiques religioses i profanes de la impremta Abadal. Matriu MX 284.
- Estampes xilogràfiques religioses i profanes de la impremta Abadal. Matriu MX 346.

4. La Biblioteca de Catalunya i les carmelites descalces

- Teresa de Jesús. Carta. Text i signatura autògrafes de santa Teresa de Jesús. Ms. 3363/2.
- "Libro donde se hirán notando todas las religiosas difuntas Carmelitas descalzas de la Puríssima Concepción de N^a S^a de Barcelona desde el año 1588 en que se fundó el convento en adelante"; al marge de cada entrada, any de defunció. Barcelona, 1594-1934. Ms. 2086.
- *Villancicos, que se cantaron en el religiosissimo Convento de Carmelitas Descalzas de la ciudad de Barcelona, en el solemne velo de la Hermana Eulalia de Christo, en el siglo Eulalia Piferrer, y Pou, en el día 25 de octubre 1743... por la Real Capilla de N. S. del Palao, siendo su maestro el Rev. Bernardo Tria...* Barcelona : en la imprenta de Juan Piferrer ..., [1743 o post.]. F.Bon. 1200.
- Fotografies del convent de la Immaculada Concepció de carmelites descalces de Barcelona, carrer de la Canuda (1588-1940). Arxiu de les carmelites descalces de Barcelona.
- El cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya fa constar que ha rebut els llibres i papers procedents del convent de les carmelites descalces. 15/08/1936. Arxiu Administratiu de la Biblioteca de Catalunya, 126/40.
- Catalina de Cristo, priora de les carmelites descalces de

Barcelona, confirma la recepció de 52 paquets de llibres, un frontal i 5 caixes propietat de les religioses, que havien estat dipositats a la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil. 19/09/1939. Arxiu Administratiu de la Biblioteca de Catalunya, 126/40.

- Libros que ha recibido esta comunidad de carmelitas descalzas de la Purísima Concepción de Barcelona de la Biblioteca de Catalunya. Asunta de los Ángeles, priora. Arxiu Administratiu de la Biblioteca de Catalunya, 332 C.

5. Art carmelità

- Josep de la Concepció, fra, 1626-1690
[Planta, alçats i seccions d'una església i convent]
[S.l., ca. 1689]. Dibuix acolorit, sobre pergamí. Perg.1-G.fol.
- Narváez Casas, Carme. *El tracista fra Josep de la Concepció (1626-1690)*: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

6. La iconografia popular teresiana

- Abadal (Família).[Santa Teresa de Jesús]. 1 estampa.
[Estampes xilogràfiques de la impremta Abadal].II.f.2 B R.E.10158.
- Abadal (Família).[Santa Teresa de Jesús]. 1 xilografia.
[Matrius xilogràfiques de la impremta Abadal].MX 16.
- [Santa Teresa de Jesús]. 1 estampa. [Estampes religioses xilogràfiques]. II (f). 2 B 32.
- Abadal (Família).[Santa Teresa de Jesús]. 1 estampa.
[Estampes xilogràfiques de la impremta Abadal].II. f. 2 B R.E. 10411.

Biblioteca de Catalunya

Carrer de l'Hospital, 56

08001 Barcelona

Tel. 93 270 23 00

Fax 93 270 23 04

A/e: bustia@bnc.cat

<http://www.bnc.cat>

De dilluns a divendres, de 9 a 20 h

Dissabtes, de 9 a 14 h

**Biblioteca
de Catalunya**

Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana

Del 31 de juliol al 31 d'agost de 2015

Biblioteca
de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya